

ДОСЛІДЖЕННЯ НОВОЇ СХЕМИ ТАРИФОУТВОРЕННЯ В УКРАЇНІ – «РАВ-тарифи»

^{1,2} Вінницький національний технічний університет

Анотація

Досліджено діючу схему тарифоутворення в Україні та зміни які приносять запровадження так званих «РАВ-тарифів», переваги та недоліки.

Ключові слова: РАВ – тариф, тарифоутворення, «Витрати +», мережева інфраструктура.

Abstract

The current scheme of tariff formation in Ukraine and the changes that bring the introduction of so-called "RAB-tariffs", advantages and disadvantages are explored.

Keywords: RAB - tariff, tariff setting, "Expenses +", network infrastructure

Вступ

На сьогоднішній день в Україні працює величезна кількість електричного обладнання та тисячі кілометрів ліній електропередачі які кожної хвилини повинні забезпечувати споживачів електроенергією необхідної якості та в необхідній кількості. Але так склалась обставина що більша частина всього обладнання що на даний момент працює в Україні зношене та потребує ремонту або модернізації, або взагалі знаходиться в своєму граничному стані роботи, тобто може відмовити у будь який момент, але незважаючи на це в енергосистемі необхідно забезпечувати стабільне генерування та транспортування електроенергії щоб уникнути серйозних аварій в системі.

Для забезпечення необхідного рівня надійності електроенергетичної системи та безперебійного живлення споживачів електроенергії необхідно замінити велику кількість обладнання на більш сучасніше та надійніше, побудувати нові або реконструювати старі лінії електропередачі, вдосконалити існуючі системи релейного захисту та автоматики за рахунок впровадження новітніх мікропроцесорних пристроїв РЗА та інше. Але для цього необхідні величезні інвестиції, розміри яких сягають мільярдів гривень, на сьогоднішній день енергопостачальні компанії не можуть собі це дозволити.

Результати дослідження

10 січня 2018 року в Україні було запроваджено так звані РАВ тарифи які вводиться для компаній, які займаються розподіленням електроенергії, тобто транспортуванням її від виробника до споживача. Для споживачів такі компанії відомі як обленерго, саме вони надають, послуги з забезпечення електроенергією населення. Послуги, які надають такі компанії впливають на кінцеву суму рахунку за електроенергію. Тому при зміні методики оцінки послуг таких компаній безпосередньо впливає на кінцеву суму в квитанції кожного українця. Середній час експлуатації розподільчих електромереж в Україні перевищує 40 років, тому більша частина обладнання зношена на 60-85%. З кожним роком навантаження на електромережі зростає, з яким зношене обладнання не в змозі працювати, тому користувачі відчувають це у вигляді низького рівня якості електроенергії та по кількості годин відключень.

Модернізація є необхідною і повинна бути виконана ще років 20 тому, але для цього потрібні суми, що вимірюються мільярдами гривень. За старою схемою тарифоутворення «Витрати +» на це знадобилося б більше десяти років, що при нинішньому стані РЕМ неможливо. Саме тому було прийнято рішення про запровадження нової схеми тарифоутворення. За словами чиновників НКРЕКП, введення стимулюючого тарифоутворення дозволить власникам обленерго модернізувати інфраструктуру електричних мереж. Це можливо за рахунок використання РАВ-тарифу, який дозволяє зацікавити інвесторів вкладати кошти в модернізацію інфраструктури та купівлю державних часток обленерго. Модернізація існуючої інфраструктури дозволить не тільки підвищити надійність та якість електроенергії, а й дасть змогу без проблемно приєднувати відновлювальні джерела енергії, а це може зацікавити потенційних інвесторів.

Абревіатура RAB походить від терміну «Regulatory Asset Base» — регуляторна база активів. Звідси також походять і всі інші терміни, а саме: RAB-регулювання, RAB-тарифи або "стимулююче тарифоутворення".

RAB (Регуляторна база активів) — являє собою потужності обленерго, які вони використовують для передачі та розподілу електроенергії. Схема укладання RAB договорів зображена на рис. 1 До таких потужностей належать: електроопори, трансформатори, ЛЕП, вимикачі — тобто все, що утворює мережеву інфраструктуру.

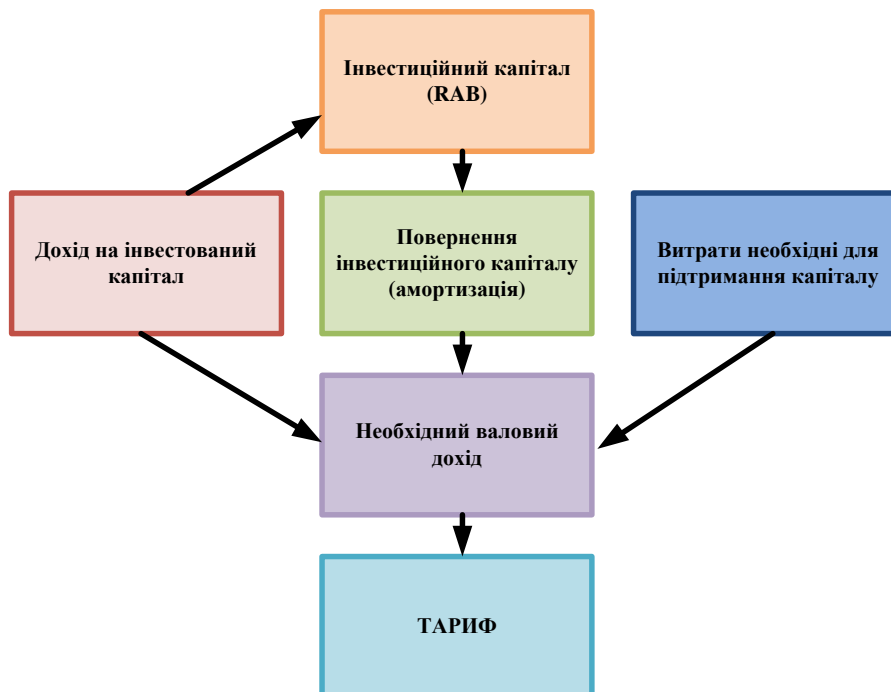

Рисунок 1. Схема укладання RAB договорів

Запровадження схеми RAB дає змогу обленерго гарантовано отримувати певний рівень прибутку, який буде вираховуватися від вартості їхніх активів. В теорії схема RAB має лише переваги, окрім того що вона досить суттєво впливає на кінцеву вартість електроенергії, але це можливо лише за її правильної реалізації, адже вони стимулюють обленерго скорочувати втрати і модернізувати мережі. Якщо компанія знатиме, що за наступні п'ять років вона заробить фіксовану суму — відсоток вартості її активів, вона буде зацікавлена діяти більш ефективно.

Досвід розвинених країн показує що такий підхід має високу ефективність. Наприклад, Великобританії вдалося удвічі скоротити витрати розподільчих компаній і тарифи на передавання електроенергії за 15 років. У Румунії зношеність активів зменшилася із 75% до 48% протягом 2004-2011 років. Крім того, RAB-тарифи надаються з метою покращення якості послуг: зменшення кількості відключень споживачів, та покращення якості електроенергії.

Проблемою реалізації RAB в Україні є те, що за методикою НКРЕКП у встановленні RAB-тарифів дохідність для обленерго сягає 12,5% річних як на нові активи так і на вже існуючі. Тобто, обленерго будуть отримувати однаковий відсоток прибутку від обох типів активів хоча він повинен бути різним. Адже вже існуючі активи буди оплачені споживачами через тариф, відповідно їх підтримка коштує значно менше, ніж створення нових. Тому ймовірно було доцільно зменшити відсоток прибутковості для існуючих активів, та збільшити для нових. Адже це дозволить зацікавити потенційних інвесторів. Ймовірно, що 12,5% дохідності на нові активи — це замало. Такий рівень прибутковості не сприятиме залученню коштів від інвесторів або отримання кредитів для розширення чи модернізації мереж.

Причиною цього є те, що інвестору вигідніше покласти гроші на депозит, так як прибутковість депозиту в Україні більше 12,5%.

Однак регулятор призначив однакову дохідність для обох видів активів. Таке рішення є не досить вірним, тим більше що за такого рішення виплата 12,5% вартості активів обленерго лягає на споживача.

Тобто якщо оцінити обленерго, наприклад, в 10 млрд грн, яке було приватизоване кілька років тому за 500 млн грн, а його власник не вкладав кошти в модернізацію інфраструктури, то призначення такої дохідності не є обґрунтованим. Адже 12,5% від 10 млрд грн становитиме 1,25 млрд грн. Тобто власник обленерго отримає прибуток більше 1 млрд грн, при цьому не вкладаючи коштів в активи, яку він приватизував за заниженими цінами.

В Україні обленерго та всі енергетичні компанії, діяльність яких регулює НКРЕКП, працюють за принципом "витрати+". За яким тариф для обленерго затверджує НКРЕКП. На основі даних про витрати, необхідних для здійснення діяльності обленерго. При цьому регулятор може не затвердити частину витрат обленерго, якщо вважатиме їх необґрунтованими. До обґрунтованої суми витрат комісія додає кілька відсотків "норми прибутку". Тобто регулятор повинен перевіряти, чи обленерго не закладають зайвих витрат, стежити, щоб їх прибуток не перевищував нормативний і споживачі не платили надмірно.

За схемою «Витрати+», НКРЕКП затверджується норма прибутку в декілька відсотків від нормативного прибутку на витрати. Тобто, якщо витрати обленерго становлять 1 млрд грн, а норма прибутку складає наприклад 5%, то прибуток обленерго становитиме 50 млн грн. З 2 млрд грн — 100 млн грн. З цього випливає те, що за сьогоднішньої схеми тарифоутворення обленерго зацікавлені у роздуванні витрат і не зацікавлені у їх зменшенні.

Адже чим більше витрати, тим більша сума яку вони отримують як "норму прибутку".

Висновки

За підрахунками експертів, тарифи обленерго в результаті введення РАВ-тарифів зростуть утричі і сумарно становитимуть до 30 млрд грн на рік. При цьому зростання тарифу не обов'язково ляже на плечі населення. Крім населення, в Україні є непобутові споживачі: підприємці, малий, середній, великий бізнес, бюджетні установи та організації.

НКРЕКП зможе затверджувати РАВ-тарифи для обленерго з квітня 2018 року. При цьому обленерго мусять відповідати низці критеріїв. Зокрема, у них не повинно бути боргу перед ДП "Енергоринок". Крім того, компаніям доведеться проводити громадські слухання з приводу затвердження РАВ-тарифу. Таким чином, регулятор вирішуватиме, які обленерго отримають новий тариф, а які працюватимуть за схемою "втррати+".

У випадку з РАВ-тарифами йдеться перш за все про нормативні відсотки дохідності на старі і нові бази активів. Для старих активів їх потрібно суттєво зменшити. Для нових активів норму дохідності варто збільшити. Збільшені відсоткові ставки дозволять заохотити розподільчі компанії залучати кошти на модернізацію мереж і створення нових активів, бо вони приносять більше доходу. Крім того, важливим моментом є контроль за використанням тарифних грошей. Необхідні гарантії, що регулятор та правоохоронні органи діють незалежно і прозоро, мають достатньо повноважень для збору інформації. Без цього обленерго зможуть продовжити виведення коштів, отриманих від РАВ-стимулювання, і не забезпечать кращої якості постачання електроенергії споживачам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. <https://www.bbc.com/ukrainian/features-russian-43585214>
2. <https://www.epravda.com.ua/publications/2018/01/25/633385/>
3. <https://ukurier.gov.ua/uk/news/uryad-proti-chinnih-rab-tarifiv/>
4. <https://ukurier.gov.ua/uk/news/uryadovij-kuryer-opublikuvav-78-postanov-nkrekp-pr/>

Юлія Володимирівна Малогулко — к.т.н., доцент кафедри електричних станцій і систем, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Juliya_Malogulko@ukr.net;

Юрій Васильович Семенюк — студент гр. ЕС-18м, факультет електроенергетики та електромеханіки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: Semenyuk.yura@bk.ru.

Juliya V. Malogulko — Ph.D., docent, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : Juliya_Malogulko@ukr.net;

Yriy V. Semenyuk — student of 1E-14 group, department of electromechanics and electricity, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email : Semenyuk.yura@bk.ru.